

Fotokopieën van de brochure

Natuurontwikkeling Goeree Overflakkee

Door NLGO ontwikkeld plan voor Natuurontwikkeling op Goeree Overflakkee, oktober 1994

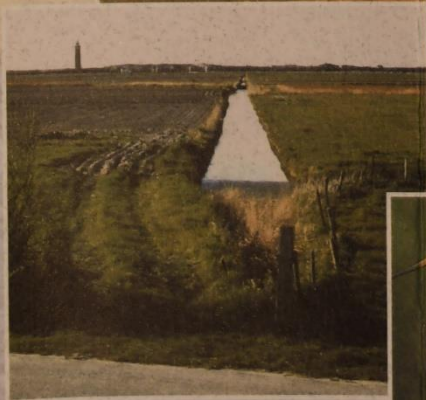
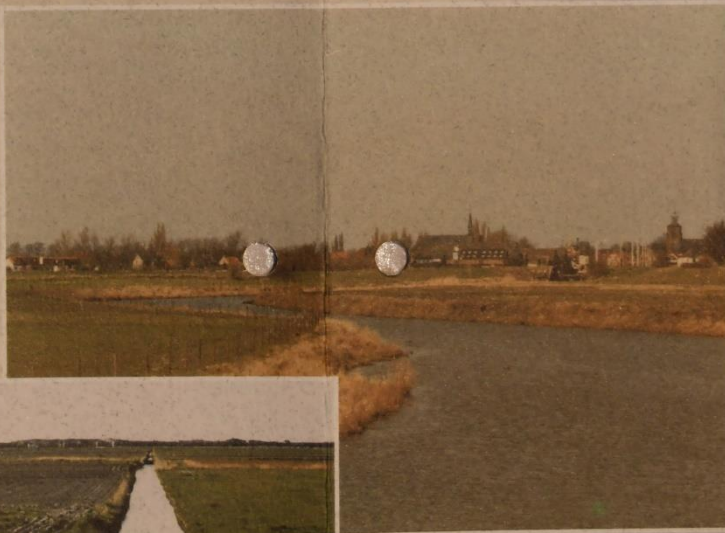
Dit document is opgesteld om de brochure, de informatie daarin, digitaal te ontsluiten voor de NLGO.

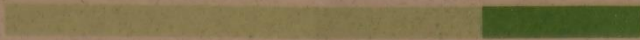
Dit document is opgeslagen in de NLGO-bibliotheek.

20 februari 2023, Hans van Oostenbrugge.

Natuur- ontwikkeling

Goeree Overflakkee

KOLOFON

Natuurontwikkeling Goeree Overflakkee
is een uitgave van de Vereniging voor
Natuur- en Landschapsbescherming
Goeree Overflakkee,
Postbus 170,
3240 AD Middelharnis.

Samenstelling:
Jos Hendriks, Bram Schrier,
Krijn Tanis, Wout Visser
en Kees van 't Zelfde.

Foto's omslag:
Sluiskreek Oude Tonge Anton Tromper,
Ouddorp Krijn Tanis, Grutto Henk Harmsen,
ondergrond algemeen Kees van 't Zelfde.

Vormgeving en druk:
Drukkerij de Graaf,
Sommelsdijk.

Oktober 1994.

Deze uitgave kon tot stand worden gebracht dankzij
een financiële bijdrage van de provincie Zuid-Holland
en de medewerking van de Zuidhollandse Milieufederatie.

Gedrukt op kringlooppapier

TEN GELEIDE

De natuur in Nederland mag zich de laatste jaren verheugen in een toenemende belangstelling. Voor steeds meer mensen wordt duidelijk hoe belangrijk een gezond milieu is en welke belangrijke functie de natuur heeft in onze leefomgeving. Een gezond milieu met zuivere lucht, schoon water en een schone bodem is voorwaarde voor een duurzame en gevarieerde natuur.

Tegenwoordig vinden we natuurwaarden hoofdzakelijk in kleine geïsoleerde gebiedjes, die met kunst en vliegwerk in stand worden gehouden.

Een duurzame en gevarieerde natuur kan slechts bestaan uit natuurgebieden die met elkaar in verbinding staan door natuurlijke "wegen". Dit heet de ecologische infrastructuur. Hierdoor kan de natuur zich verder ontwikkelen en uitgroeien.

Voor een gezonde economie en een goede woonomgeving worden, in onze maatschappij, groei en ontwikkeling als belangrijke elementen gezien. Maar de groei en ontwikkeling van nieuwe woongebieden en economische activiteiten zijn helaas vaak strijdig met de groei en ontwikkeling van de natuur.

Zuiderdiep.
Zanddepôt
te Stellendam.
Foto:
Anton Tromper

*"Kiekgat".
Uitkijkpunt
op zanddepôt
te Stellendam.
Foto:
Anton Tromper*

De politiek maakt dan veelal een korte, geforceerde beslissing ten gunste van het actuele belang. Van een evenwichtige ontwikkeling van het gebied als geheel kan dan geen sprake zijn.

Plannen waarin van tevoren aandacht is voor de verschillende ontwikkelingen zijn daarom gewenst. Voor de natuur is hiervoor het landelijk Natuurbeleidsplan vastgesteld. Een belangrijk element hierin is het begrip natuurontwikkeling: het omzetten van agrarische gebieden in natuur.

Daarvoor is op de eerste plaats grondgebied nodig. In het Natuurbeleidsplan wordt voorzien in de aankoop van 50.000 ha landbouwgrond. Dit is bedoeld om de bestaande natuurgebieden te vergroten en de noodzakelijke, reeds genoemde, ecologische infrastructuur te maken.

Het Natuurbeleidsplan is een rijks-aangelegenheid, waarin de grote lijnen worden aangegeven. Zowel provincies als gemeenten worden geacht een bijdrage te leveren aan de verdere uitbouw van het natuurbeleid.

De Vereniging voor Natuur- en Landschapsbescherming Goeree Overflakkee heeft in grote lijnen een dergelijk plan ontwikkeld voor Goeree Overflakkee. Hierin geeft zij aan wat voor dit gebied een goede ecologische infrastructuur kan zijn. Daarbij is ook aangegeven welke mogelijkheden er voor natuurontwikkeling op het eiland zijn.

Het plan wil de aanzet geven voor een door de gemeenten vast te stellen landschapsstructuurplan voor deze regio. Met een dergelijk plan kunnen in bestemmingsplannen de gewenste ontwikkelingen voor natuur en economie op elkaar afgestemd worden. Hieruit kan dan per gemeente een landschapsbeleidsplan ontwikkeld worden. Zo'n plan geeft een gedetailleerde aanpak weer. De gemeente Goedereede heeft een dergelijk plan.

HISTORIE

Het gebied dat nu het eiland Goeree Overflakkee vormt, maakte voor de elfde eeuw deel uit van een grootschalig, open getijden gebied, met vele platen en gorzen, welke van elkaar gescheiden werden door diepe geulen.

Hoger gelegen delen waren permanent droog. Slikken en gorzen stonden dagelijks, respectievelijk jaarlijks, enkele malen onder water.

Uit historisch materiaal en uit een vergelijking met de situatie op andere delta-eilanden mag worden

aangenomen, dat de eilanden bevolkt werden door een gevarieerde samenstelling van planten en dieren.

Aanvankelijk leefden plant en dier, en later ook de mens, in een natuurlijk evenwicht met elkaar.

De Weel te Achthuizen. Natuurontwikkeling. Foto: Kees v.'t Zelfde

BEDIJINGEN

In de elfde eeuw ontstonden de eerste bedijkingen.

In de dertiende eeuw nam dit grotere vormen aan.

Stukje bij beetje werden de gorzen en slikken onttrokken aan de invloed van de zee. Soms lukte dat maar tijdelijk.

De inpoldering zorgde voor een schoksgewijze overgang van een dynamisch naar een stabiel milieu.

Met name de waterhuishouding in het gebied veranderde ingrijpend. Een groot deel van de aan eb en vloed aangepaste flora en fauna ging verloren. Doordat de ontwatering niet optimaal was, bleven sommige polders lang nat en slecht benut. Dit gaf andere soorten planten en dieren weer een kans, waardoor alsnog enige verscheidenheid ontstond.

Door gebruik van betere technieken (motorgemalen) werd de waterhuishouding verbeterd. Het land werd intensiever gebruikt. Verkavelingen en kunstmest deden de rest. De mens nam bezit van land en water. De polders werden uniformer en de landschappelijke variatie verdween. Daarmee verdwenen ook de voorwaarden voor een soortenrijke flora en fauna.

HUIDIGE SITUATIE

Anno 1994 is het op Goeree Overflakkee met de natuur slecht gesteld. Slechts op de Kop van Goeree zijn nog enkele wat grotere (half)natuurlijke elementen te vinden. Verder is de natuur binnendijks beperkt van omvang. De natuurelementen zijn klein, liggen verspreid en van samenhang is geen sprake. Hoewel de kreken nog de enige natuurlijke linten in het landschap vormen, hebben de kreekoevers onderling geen samenhang. De kleine natuurelementen en de kreken staan onder grote, nadelige invloed van het intensieve landgebruik (landbouw, woningbouw, verkeer en klein industrie). Buiten deze elementen wordt de natuur nauwelijks toegestaan. Het land wordt intensief bewerkt. Het water in de kreken wordt gebruikt als beregenings- en spoelwater en als opvang voor restanten meststoffen en andere chemische stoffen. Natuur in en langs de kreken wordt alleen dan geaccepteerd als de hoofdfunctie watergang niet in gevaar komt. Wegbermen en dijkelementen worden lang niet altijd natuurvriendelijk onderhouden. Kortom, de natuur speelt bij de activiteiten in, en bij het inrichten van het landelijk gebied een ondergeschikte rol.

EEN NIEUWE KIJK OP GOEREE OVERFLAKKEE

Naar de mening van de Vereniging voor Natuur- en Landschapsbescherming Goeree Overflakkee kunnen de natuur- en landschapswaarden op Goeree Overflakkee aanzienlijk vergroot worden. Dit hoeft niet ten koste te gaan van een goede economische en sociale ontwikkeling. Het is daarbij niet de bedoeling de natuur van enkele eeuwen geleden te gaan herstellen. Dat zou trouwens zonder getij-invloeden ook niet lukken.

Het is wel mogelijk de nu geïsoleerde natuurelementen op het eiland met elkaar te verbinden. Dit worden dan verplaatsingsroutes, die een uitwisseling van organismen mogelijk maken. Zo'n uitwisseling zorgt voor een grotere verscheidenheid aan planten- en diersoorten. Er ontstaat een geschikt groeimilieu voor specifieke plantensoorten. En voor diersoorten ontstaan zo geschikte gebieden voor voortplanting, voedselvoorziening en rust.

Een voorbeeld van dergelijke verplaatsingsroutes zijn de krekens met hun oeverlanden. Van oudsher lopen deze kronkelende linten van eilandoever tot eilandoever.

Niet altijd van de weg af te herkennen, maar zeker nog zichtbaar op kaarten of vanuit de lucht. Als deze oude linten weer worden herkend en erkend is het mogelijk hierlangs natuurontwikkeling te stimuleren.

Te denken valt hierbij aan:

- herstel van lage kreekoevers.
- aanleg van bosschages om de, na herstel verkregen, nieuwe gebiedjes te omzomen en te accentueren.
- extensief gebruik en aangepaste beplantingen.

Bovengenoemde herinrichting stelt uiteraard eisen aan het gebruik dan wel beheer van deze gebieden. Het stelt ook eisen aan het aangrenzend gebruik van de akkers.

Door samenspraak met de gebruikers moet het mogelijk zijn om zowel de natuur als de andere gebruikers in hun waarde te laten.

NATUURBELEID

Natuur, maar zeker ook natuurontwikkeling, vraagt een uitgekiend beleid, dat breed gedragen wordt. Voor het slagen van een natuurontwikkelingsplan, zoals voorgesteld, is een breed draagvlak onder de bevolking noodzakelijk: plaatselijke overheid, waterschap, boeren en dorpingen. De benodigde financiën kunnen deels gevonden worden in bestaande regelingen en instrumenten.

Deels zullen ook gemeenten een bijdrage moeten leveren. De landelijke overheid heeft tot taak de grote kaders te plaatsen en de hoofdlijnen aan te geven.

De lagere overheden zullen hieraan invulling moeten geven via bestemmingsaanduidingen, bescherming en beheer. Dit kan als intentieverklaring worden opgenomen in een landschapsstructuurplan.

De vier gemeenten op Goeree Overflakkee staan voor een veelbelovende uitdaging.

Als voorbeeld: met de aankoop van slechts 1 hectare grond kan een kreekoever van tien meter breed en een kilometer lang tot ontwikkeling gebracht worden.

Buizerd

foto:
Henk Harmsen

DE RECREANT EN DE NIEUWE NATUUR

Op Goeree Overflakkee is buiten de kernen weinig openbaar groen van betekenis. Recreatief fietsen en wandelen moet meestal op landbouwwegen plaatsvinden. Zeker doordeweeks worden deze wegen druk gebruikt.

De bestaande natuurgebieden zijn met veel moeite door gemeenten en door de inspanningen van milieu-organisaties veilig gesteld. Het zijn restanten van het grote geheel van weleer. Ze vormen de laatste versnipperde vluchtplaatsen.

Door hun kwetsbaarheid kunnen ze maar beperkt worden opengesteld.

In de nieuw te ontwikkelen gebieden kan vanaf het begin rekening gehouden worden met rustige vormen van recreatie. Middels verantwoord aangelegde paden en observatiepunten kan van de natuur genoten worden, zonder de natuur te verstoren.

Daarmee kan toch een relatief groot publiek op eenvoudige wijze in nauw contact gebracht worden met de natuur.

Met vereende krachten kan op Goeree Overflakkee een landschap ontwikkeld worden, waarin plaats is voor een duurzame natuur.

Bijenorchis
foto: Anton Tromper